

Pregled aktualnih odluka Suda Europske unije za prvu polovicu 2017.

Pripremila: Marija Jovanović, Nacionalni Univerzitet Singapur

Sudska praksa Suda Europske unije^[12] dostupna je putem zvanične stranice koja omogućava pretraživanje predmeta pred sva tri suda od 1997. godine nadalje.^[13] Sažeci novih presuda Europskog suda objavljuju se u Službenom listu EU (serija C) kao i na stranici samog Suda u rubrici **Press Releases**.

U nastavku slijedi pregled odabranih odluka koje je Sud donio tijekom prve polovice 2017. godine.^[14] Sve presude su dostupne na hrvatskom jeziku na službenoj stranici Suda EU.^[15]

***

U presudi po predmetu **C-573/14 Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides/Mostafa Lounani** Europski sud je razmatrao je li zahtjev za azil može biti odbijen ako je podnositelj sudjelovao u aktivnostima terorističke mreže. Europski sud je ocijenio da nije nužno da je podnositelj zahtjeva za azil osobno počinio terorističko djelo, bio poticatelj takvog djela ili sudjelovao u njegovu počinjenju.

Kazneni sud u Bruxellesu, Belgija osudio je 2006. M. Lounanija, marokanskog državljanina, na kaznu zatvora u trajanju od šest godina zbog sudjelovanja u aktivnostima terorističke skupine, belgijske ćelije „groupe islamique des combattants marocains” (Islamska skupina marokanskih boraca; GICM), u svojstvu vođe terorističke organizacije, kao i zbog zločinačkog udruživanja, krivotvorenja isprava i njihove uporabe te nezakonitog boravka. Kazneni sud u Bruxellesu proglasio je M. Lounanija krivim, među ostalim, zbog „aktivnog sudjelovanja u organiziranju kanala za slanje dobrovoljaca u Irak”. Osobito, „prijevarni prijenos putovnica” kvalificiran je kao „čin sudjelovanja u djelatnostima ćelije kojim se pruža logistička podrška terorističkom pokretu”.

M. Lounani 2010. podnio je zahtjev za azil pred belgijskim tijelima. Pozvao se na bojazan da će nakon povratka u zemlju podrijetla biti izložen kaznenom progonu zbog postojanja rizika da će ga marokanska tijela nakon osude u Belgiji smatrati radikalnim islamistom i džihadistom. Taj je zahtjev za azil odbijen.

[12] Sud EU (*Court of Justice of the European Union*) obuhvaća: Sud (*Court of Justice*) – često se naziva i Europski sud (*European Court of Justice - ECJ*); Opći sud (*General Court*) – raniji naziv: Sud prvog stepena (*Court of First Instance - CFI*), osnovan 1988. godine; Sud za službenike EU-a (*Civil Service Tribunal - CCT*), osnovan 2004. godine. Pojam „sudska praksa“ odnosi se na sve odluke. Predmeti pred Europskim sudom nose oznaku “C” (recimo C-362/14), predmeti pred Općim sudom oznaku “T”, a predmeti pred Sudom za službenike EU-a oznaku “F”. Predmeti koji datiraju od prije 1989. imaju samo broj, ne i slovo kojim se od te godine označava sud na kojem se predmet vodi.

[13] Tekstovi starijih presuda dostupni su jedino putem popisa prema broju predmeta (*Numerical Access*) http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/.

[14] Većina odabranih presuda je usvojena po proceduri prethodnog postupka koji omogućuje sudovima država članica da, u okviru postupka koji se pred njima vodi, upute Sudu pitanja o tumačenju prava Unije ili o valjanosti nekog akta Unije. Sud ne rješava spor pred nacionalnim sudom. Na nacionalnom je sudu da predmet riješi u skladu s odlukom Suda. Ta odluka jednako obvezuje i druge nacionalne sudove pred kojima bi se moglo postaviti slično pitanje.

[15] Za ovaj pregled su korišteni službeni prijevodi i saopštenja za javnost sa službene stranice Suda EU http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_16799.

Odlučujući povodom žalbe na odluku o odbijanju zahtjeva za azil, Vijeće za sporove stranaca, Belgija 2011. godine odlučio je da M. Lounaniju treba priznati status izbjeglice. Vijeće za sporove stranaca je potvrdio svoju odluku 2012.godine, nakon što je njegovu prvu odluku poništio belgijsko Državno vijeće. Zapravo, Vijeće za sporove stranaca smatrao je da činjenice utvrđene na teret M. Lounanija ne predstavljaju same po sebi teroristička kaznena djela, s obzirom na to da je Kazneni sud u Bruxellesu osudio M. Lounanija za pripadanje terorističkoj skupini a da mu nije stavio na teret počinjenje ili sudjelovanje u počinjenju terorističkog djela. Vijeće za sporove stranaca je smatrao da M. Lounani nije bio osuđen ni za jedno djelo koje je imalo težinu potrebnu da bude kvalificirano kao „djela koja su u suprotnosti s ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda” u smislu Direktive o statusu izbjeglice^[16] tako da mu treba priznati status izbjeglice.

Europski sud je ustanovio da, pojam „djela koja su u suprotnosti s ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda” nije ograničen na teroristička djela, te naveo da je u Rezoluciji 2178 (2014.) Vijeće sigurnosti izjavilo da je „ozbiljno zabrinuto zastrašujućom i rastućom prijetnjom koju predstavljaju strani teroristički borci, odnosno pojedinci koji odlaze u države koje nisu države njihova boravišta ili državljanstva radi počinjenja, planiranja ili pripremanja terorističkih djela”, te je izrazilo zabrinutost u pogledu mreža koje organiziraju teroristički subjekti i koje im omogućavaju kretanje između država boraca svih državljanstava i sredstava koja su im potrebna. Prema tome, isključenje statusa izbjeglice propisano Direktivom nije ograničeno na stvarne počinitelje terorističkih djela, nego se također može primijeniti na pojedince koji se bave aktivnostima regrutiranja, organiziranja, prijevoza ili opskrbe u korist osoba koje odlaze u države koje nisu države njihova boravišta ili državljanstva radi počinjenja, organiziranja ili pripremanja terorističkih djela. Konačnu procjenu zahtjeva za međunarodnu zaštitu dužna su provesti nadležna nacionalna tijela, pod nadzorom nacionalnog suca. Obzirom, da je, prema utvrđenjima Državnog vijeća, M. Lounani bio vodeći član terorističke skupine međunarodnog značaja koja je 2002. uvrštena na popis Ujedinjenih naroda koji određuje osobe i subjekte koji su predmet sankcija i koja se i dalje nalazi na tom popisu, koji je u međuvremenu ažuriran, njegove aktivnosti logističke podrške aktivnostima te skupine imaju međunarodni aspekt, jer je sudjelovao u krivotvorenju putovnica i pomagao dobrovoljcima koji su htjeli ići u Irak. Europski sud smatra da takva djela mogu opravdati isključenje iz statusa izbjeglice. Nadalje, okolnost da je M. Lounani osuđen zbog sudjelovanja u aktivnostima terorističke skupine i da je ta osuđujuća presuda postala pravomoćna ima osobitu važnost u okviru pojedinačne procjene koju mora provesti nadležno tijelo.

***

Europski sud je u predmetu C-219/15 Elisabeth Schmitt/TÜV Rheinland LGA Products GmbH odlučivao o slučaju vezanom za korištenje implantata za dojke izrađenima od industrijskog silikona nezadovoljavajuće kvalitete.

Elisabeth Schmitt je 2008. godine u Njemačkoj ugradila implantate za dojke proizvedene u Francuskoj. Budući da su francuska tijela 2010. utvrdila da je francuski proizvođač proizvodio implantate za dojke izrađene od industrijskog silikona koji nije bio sukladan standardima kvalitete, E. Schmitt je 2012. godine izvadila te implantate. U međuvremenu je proizvođač postao insolventan.

E. Schmitt zatražila je pred njemačkim sudovima da joj TÜV Rheinland, tijelo koje je proizvođač zadužio za ocjenu njegova sustava kvalitete u okviru EZ izdavanja potvrda, plati iznos od 40.000

[16] Direktiva Vijeća 2004/83/EZ od 29. travnja 2004. o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljana treće države ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili osoba kojima je na drugi način potrebna međunarodna zaštita te o sadržaju odobrene zaštite (SL 2004., L 304, str. 12.),(SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 12., str. 64.).

aura s osnove naknade štete i pripadajućih kamata za pretrpljenu neimovinsku štetu. Ona također zahtijeva da se utvrdi odgovornost TÜV-a Rheinland za svu buduću materijalnu štetu. Ona smatra da je TÜV Rheinland mogao uvidom u dostavnice i račune utvrditi da se proizvođač nije koristio odobrenim silikonom.

Prema mišljenju Saveznog vrhovnog suda, Njemačka, za utvrđivanje TÜV-ove Rheinland odgovornosti nužno je da je to tijelo povrijedilo zaštitni propis ili ugovornu obvezu. Radi utvrđivanja postojanja takve povrede, Savezni vrhovni sud tražio je od Europskog suda prethodno tumačenje relevantnog europskog propisa, odnosno Direktive 93/42 o medicinskim proizvodima^[17]. Ta direktiva usklađuje zahtjeve koje moraju zadovoljavati medicinski proizvodi, poput implantata za dojke, kako bi ih se moglo staviti u promet. Ona osobito uređuje postupak u vezi s EZ izjavom sukladnosti kao i zadaće i obveze prijavljenih tijela koja postupaju u okviru tog sustava osiguranja kvalitete. U svojoj odluci Europski sud je odgovorio da u skladu s tom direktivom prijavljeno tijelo, poput TÜV-a Rheinland, koje djeluje u okviru postupka u vezi s EZ izjavom sukladnosti, nije općenito dužno provoditi nenajavljene inspekcije, kontrolirati proizvode i/ili pregledavati proizvođačevu poslovnu dokumentaciju. Međutim, ako postoje naznake koje upućuju na mogućnost da medicinski proizvod nije sukladan zahtjevima koji proizlaze iz Direktive, to tijelo mora poduzeti sve mjere koje su nužne za ispunjavanje svojih njome propisanih obveza^[18].

Osim toga, Europski sud je utvrdio da postupanjem prijavljenog tijela u okviru postupka u vezi s EZ izjavom o sukladnosti nastoji zaštititi krajnje korisnike medicinskih proizvoda. Međutim, pretpostavke pod kojima može nastati odgovornost prijavljenog tijela u pogledu tih korisnika zbog povrede obveza, koju je to tijelo skrivilo u okviru tog postupka u odnosu na obveze koje mu se nalažu na temelju te direktive, uređuju se nacionalnim pravom pod uvjetima primjene načela ekvivalentnosti i djelotvornosti.

***

Pitanje, je li aktivnosti oružanih snaga tijekom oružanog sukoba u smislu međunarodnog humanitarnog prava mogu biti „*teroristička djela*” Sud je razmatrao u predmetu **C-158/14 A i dr./Minister van Buitenlandse Zaken** i ustanovio da, činjenica da aktivnosti „Oslobodilačkih tigrova tamilskog Eelama” mogu biti aktivnosti oružanih snaga ne utječe na valjanost akata Europske unije koji se odnose na njihovo uvrštavanje na popis za zamrzavanje financijskih sredstava.

Prema navodima nizozemskih tijela, osobe A, B, C i D prikupljali su financijska sredstva za „Liberation Tigers of Tamil Eelam” (Oslobodilački tigrovi tamilskog Eelama, LTTE), subjekt koji je vodio građanski rat protiv vlade Sri Lanke radi stvaranja neovisne države tamilskog naroda na sjeveru i istoku Sri Lanke, a koji je Europska unija prije otprilike deset godina kvalificirala kao „teroristički” subjekt. Primjenom nizozemskog zakonodavstva kojim se provodi Rezolucija 1373 (2001) Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, A, B, C i D uvršteni su među osobe podvrgnute mjerama ograničavanja radi borbe protiv terorizma. Kao posljedica tog određivanja zamrznuta su njihova financijska sredstva. U tom su smislu nizozemska tijela LTTE smatrala terorističkom skupinom. Taj je zaključak uzimao u

[17] Direktiva Vijeća 93/42/EEZ od 14. lipnja 1993. o medicinskim proizvodima (SL 1993., L 169, str. 1.), (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 53., str. 5.), kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1882/2003 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. rujna 2003. (SL 2003., L 284, str. 1.), (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 16., str. 96.). Ta je direktiva izmijenjena Direktivom 2007/47/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. rujna 2007. (SL 2007., L 247, str. 21.), (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 54., str. 104.). Međutim, te se izmjene odnose na odredbe koje se primjenjuju od 21. ožujka 2010. i stoga nisu relevantne u okviru ovog spora.

[18] Među tim obvezama nalaze se, među ostalim, obveze osiguranja da proizvođač uredno izvršava svoje obveze koje proizlaze iz odobrenog sustava kvalitete i, ovisno o slučaju, obveza utvrđivanja može li se zadržati EZ izdavanje potvrda.

obzir Provedbenu uredbu Vijeća EU iz 2010. kojom je LTTE zadržan na popisu skupina povezanih s terorističkim djelima na koje se primjenjuju mjere ograničavanja^[19].

U okviru pravnih sredstava pred nizozemskim sudovima A, B, C i D tvrdili su da je ta uredba nevaljana jer aktivnosti LTTE-a nisu teroristička djela. Prema njihovu mišljenju, LTTE je nedržavna oružana snaga uključena u ne međunarodni oružani sukob u Sri Lanci. Posljedično, na njegove se aktivnosti primjenjuje samo međunarodno humanitarno pravo, a ne pravila Europske unije i međunarodna pravila u području borbe protiv terorizma. Iz toga slijedi da je Europska unija pogrešno smatrala da su napadi i otmice koje je LTTE izvršio između 2005. i 2009. „teroristička djela” koja opravdavaju uvrštavanje na EU popis subjekata uključenih u teroristička djela.

Postupajući u najvišem stupnju, nizozemsko Državno vijeće postavilo je upit Sudu, među ostalim, o definiciji pojma „teroristička djela”, te mogu li eventualne nedosljednosti između te definicije u pravu EU i međunarodnom pravu utjecati na valjanost predmetne provedbene uredbe. Naime, nizozemsko Državno vijeće smatra da postoji međunarodni dogovor da se aktivnosti oružanih snaga tijekom oružanog sukoba u smislu međunarodnog humanitarnog prava ne smiju smatrati terorističkim aktivnostima. U svojoj presudi Europski sud je uputio na svoju sudsku praksu prema kojoj se uredba koja predviđa mjere ograničavanja mora tumačiti s obzirom na povijesne okolnosti.

Doista, predmet akata EU-a o kojima je riječ^[20] jest provedba Rezolucije 1373 (2001) Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, donesene nakon terorističkih napada počinjenih 11. rujna 2001. u Sjedinjenim Američkim Državama. Oni prije svega nastoje spriječiti teroristička djela donošenjem mjera zamrzavanja financijskih sredstava, osobito radi onemogućavanja financiranja osoba ili subjekata koji mogu izvršiti teroristička djela. Određivanje osoba i subjekata koje se mora uvrstiti na popis ne predstavlja u tom kontekstu sankciju nego preventivnu mjeru. Osim toga, Sud smatra da se međunarodno običajno pravo ne protivi mogućnosti da su aktivnosti oružanih snaga tijekom oružanog sukoba „teroristička djela”. Sud u tom pogledu naglašava da međunarodno humanitarno pravo nastoji ostvariti različite ciljeve od ciljeva prava EU. Usto, iako određene međunarodne konvencije na koje upućuje nizozemsko Državno vijeće isključuju iz svojeg područja primjene aktivnosti oružanih snaga tijekom oružanog sukoba u smislu međunarodnog humanitarnog prava, one ne zabranjuju državama strankama da neke od tih aktivnosti kvalificiraju kao teroristička djela ili da spriječe njihovo počinjenje. Posljedično, Europski sud smatra da aktivnosti oružanih snaga tijekom oružanog sukoba u smislu međunarodnog humanitarnog prava mogu biti „teroristička djela” u smislu prava EU.

***

Presude koje je Europski sud donio u predmetima **C-157/15, Achbita, Centrum voor Gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding/G4S Secure Solutions** i **C-188/15, Bougnaoui i Association de défense des droits de l’homme (ADDH)/Micropole Univers** se tiču nošenja političkih, filozofskih i vjerskih simbola.

U predmetu **C-157/15, Achbita, Centrum voor Gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding / G4S Secure Solutions** Europski sud je ustvrdio da interno pravilo poduzeća kojim se zabranjuje vid-

[19] Provedbena uredba Vijeća (EU) br. 610/2010 od 12. srpnja 2010. o provođenju članka 2. stavka 3. Uredbe br. 2580/2001 i stavljanju izvan snage Provedbene uredbe (EU) br. 1285/2009 (SL 2010., L 178, str. 1).

[20] Zajedničko stajalište Vijeća 2001/931/ZVSP od 27. prosinca 2001. o primjeni posebnih mjera u borbi protiv terorizma (SL 2001., L 344, str. 93.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 18., svezak 1., str. 11.); Uredba Vijeća (EZ) br. 2580/2001 od 27. prosinca 2001. o posebnim mjerama ograničavanja protiv određenih osoba i subjekata s ciljem borbe protiv terorizma (SL 2001., L 344, str. 70.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 18., svezak 1., str. 5.).

ljivo nošenje svih političkih, filozofskih ili vjerskih simbola na radnom mjestu ne predstavlja izravnu diskriminaciju.

Secure Solutions Poduzeće G4S 12. veljače 2003. zaposlilo je Samiru Achbitu, vjernicu muslimanske vjeroispovijesti, kao recepcionarku. To privatno poduzeće klijentima iz javnog i privatnog sektora pruža, među ostalim, usluge prijema. U vrijeme kad je S. Achbita zaposlena, u društvu G4S nepisano pravilo zabranjivalo je radnicima da na radnom mjestu nose vidljive simbole svojih političkih, filozofskih ili vjerskih uvjerenja. U travnju 2006. S. Achbita obavijestila je svojeg poslodavca da ima namjeru tijekom radnog vremena nositi islamsku maramu za glavu. U svojem odgovoru uprava društva G4S obavijestila ju je da joj ne može tolerirati nošenje marame jer je vidljivo nošenje političkih, filozofskih ili vjerskih simbola u suprotnosti s politikom neutralnosti na koju se poduzeće obvezalo u kontaktima sa svojim klijentima.

Dana 12. svibnja 2006., nakon prekida rada zbog bolesti, S. Achbita obavijestila je svojeg poslodavca da se 15. svibnja vraća na rad i da će od tada nositi islamsku maramu za glavu. Dana 29. svibnja 2006. radničko vijeće društva G4S odobrilo je izmjenu unutarnjeg pravilnika, koja je stupila na snagu 13. lipnja 2006. U njemu je propisano da je „radnicima na radnom mjestu zabranjeno nositi vidljive simbole svojih političkih, filozofskih ili vjerskih uvjerenja odnosno vršenje svih obreda koji iz njih proizlaze”. Dana 12. lipnja 2006. S. Achbiti otkazan je ugovor o radu zbog ustrajnog iskazivanja želje da na svojem radnom mjestu nosi islamsku maramu za glavu. Tu je odluku osporavala pred belgijskim sudovima. U postupku koji je pred njime pokrenut Hof van Cassatie (Kasacijski sud, Belgija) postavlja pitanje o Unijinoj Direktivi o jednakom postupanju pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja^[21]. Kasacijski sud u bitnome želi znati predstavlja li zabrana nošenja islamske marame za glavu koja proizlazi iz općeg internog pravila privatnog poduzeća izravnu diskriminaciju. Direktiva pod pojmom „načelo jednakog postupanja” podrazumijeva nepostojanje bilo kakve izravne ili neizravne diskriminacije, među ostalim, na temelju vjere, te iako Direktiva ne sadržava definiciju pojma „vjera”, zakonodavac Unije upućuje na Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i na ustavne tradicije zajedničke državama članicama, potvrđene u Povelji Unije o temeljnim pravima. Stoga pojam vjere treba tumačiti tako da obuhvaća činjenicu imanja religijskih uvjerenja i slobodu osoba da ih iskazuju u javnosti. Sud utvrđuje da se interno pravilo društva G4S odnosi na nošenje vidljivih simbola političkih, filozofskih ili vjerskih uvjerenja te da stoga bez razlike obuhvaća svako iskazivanje takvih uvjerenja. To se pravilo stoga na jednak način odnosi na sve radnike poduzeća, propisujući im na općenit način i bez ikakve razlike obvezu neutralnosti u pogledu odijevanja. Iz spisa ne proizlazi da je to interno pravilo na S. Achbitu primijenjeno drukčije nego u odnosu na druge radnike društva G4S. Stoga takvo interno pravilo ne uspostavlja različito postupanje koje se izravno temelji na vjeri ili uvjerenju u smislu Direktive.

Sud, međutim, ističe da nije isključeno da nacionalni sud može doći do zaključka da interno pravilo uspostavlja različito postupanje koje se neizravno temelji na vjeri ili uvjerenju, ako se utvrdi da naizgled neutralna obveza koju to pravilo sadržava zapravo dovodi u neravnopravan položaj osobe određene vjere ili uvjerenja. Stoga Sud zaključuje da zabrana nošenja islamske marame za glavu koja proizlazi iz internog pravila privatnog poduzeća kojim se zabranjuje vidljivo nošenje svih političkih, filozofskih ili vjerskih simbola na radnom mjestu ne predstavlja izravnu diskriminaciju na temelju vjere ili uvjerenja u smislu Direktive.

Nasuprot tomu, takva zabrana može predstavljati neizravnu diskriminaciju ako se utvrdi da naizgled neutralna obveza koju ona predviđa zapravo dovodi u neravnopravan položaj osobe određene vjere

[21] Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. godine, o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.). (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69.).

ili uvjerenja. Međutim, takva neizravna diskriminacija može biti objektivno opravdana legitimnim ciljem, kao što je poslodavčeva želja da u odnosima sa svojim klijentima slijedi politiku političke, filozofske i vjerske neutralnosti, ako su sredstva za postizanje tog cilja primjerena i nužna. Te uvjete dužan je provjeriti belgijski Kasacijski sud.

U Predmetu C-188/15, Bougnaoui i ADDH ustanovljeno je da poslodavčeva namjera kojom se vodi računa o klijentovim željama da njegove usluge više ne pruža zaposlenica koja nosi islamsku maramu za glavu ne može se smatrati uvjetom za obavljanje zanimanja koji je takve naravi da otklanja postojanje diskriminacije.

Asma Bougnaoui u listopadu 2007. na studentskom sajmu, prije nego što je zaposlena kod privatnog poduzetnika Micropolea, upoznala je njegova predstavnika koji ju je obavijestio o tome da bi nošenje islamske marame za glavu moglo predstavljati problem u kontaktima s klijentima tog društva. Kada je A. Bougnaoui 4. veljače 2008. došla u Micropoleove prostorije radi obavljanja poslijestudijskog osposobljavanja, nosila je običan rubac. Nakon toga na radnom mjestu nosila je islamsku maramu za glavu. Nakon njezina poslijestudijskog osposobljavanja, Micropole ju je zaposlio 15. srpnja 2008. na temelju ugovora o radu na neodređeno vrijeme u svojstvu projektne inženjerke. Slijedom pritužbe jednog klijenta kojem ju je dodijelilo društvo Micropole, to poduzeće ponovno je potvrdilo načelo potrebne neutralnosti u pogledu svojih klijenata i od nje zatražilo da više ne nosi veo. A. Bougnaoui tomu se usprotivila, pa joj je slijedom toga otkazan ugovor o radu. Tu je odluku o otkazu ugovora o radu osporavala pred francuskim sudovima. U postupku koji je pred njim pokrenut francuski Kasacijski sud postavio je upit Europskom sudu može li se poslodavčeva namjera kojom se vodi računa o klijentovoj želji da njegove usluge više ne pruža zaposlenica koja nosi islamsku maramu za glavu smatrati „stvarnim i odlučujućim uvjetom za obavljanje zanimanja” u smislu Direktive.

Europski sud je prvo utvrdio da iz odluke kojom se upućuje zahtjev nije vidljivo je li osnova pitanja Kasacijskog suda utvrđeno različito postupanje koje se izravno ili neizravno temelji na vjeri ili uvjerenjima. Stoga je na Kasacijskom sudu da provjeri je li se otkazivanje A. Bougnaoui temeljilo na nepoštivanju internog pravila kojim se zabranjuje vidljivo nošenje simbola političkih, filozofskih ili vjerskih uvjerenja. Ako je to slučaj, na tom je sudu da provjeri jesu li ispunjeni uvjeti utvrđeni u presudi G4S Secure Solutions, odnosno je li različito postupanje koje proizlazi iz naizgled neutralnog internog pravila koje u stvarnosti određene osobe može dovesti u nepovoljniji položaj objektivno opravdano vođenjem politike neutralnosti te je li primjereno i nužno.

S druge strane, u slučaju da se otkazivanje A. Bougnaoui ne temelji na postojanju takvog internog pravila, trebalo bi odrediti je li poslodavčeva namjera kojom se vodi računa o klijentovim željama da njegove usluge više ne pruža radnica koja nosi islamsku maramu za glavu opravdana u smislu članka 4 stavka 1. Direktive, prema kojem države članice mogu propisati da različito postupanje zabranjeno Direktivom ne predstavlja diskriminaciju kada, zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti ili zbog uvjeta u kojima se obavljaju, takva značajka predstavlja stvarni i odlučujući uvjet za obavljanje određenog zanimanja, ako je svrha opravdana, a zahtjev proporcionalan. S tim u vezi, Europski sud podsjeća da samo u vrlo malom broju slučajeva određena značajka koja je, među ostalim, povezana s vjerom može predstavljati stvaran ili odlučujući uvjet za obavljanje zanimanja. Naime, taj pojam upućuje na značajku koja je objektivno određena prirodom predmetne profesionalne djelatnosti i ne odnosi se na subjektivna promišljanja, kao što je poslodavčeva namjera kojom se vodi računa o klijentovim posebnim željama. Sud stoga odgovara da se poslodavčeva namjera kojom se vodi računa o klijentovim željama da njegove usluge više ne pruža zaposlenica koja nosi islamsku maramu za glavu ne može smatrati stvarnim i odlučujućim uvjetom za obavljanje zanimanja u smislu te direktive.

***

Presuda u predmetu C-422/16 Verband Sozialer Wettbewerb eV/TofuTown.com GmbH ustanovljava da isključivo biljni proizvodi načelno se ne mogu stavljati na tržište s oznakama poput „mlijeko”, „vrhnje”, „maslac”, „sir” ili „jogurt” koje su pravom Europske unije rezervirane za proizvode životinjskog podrijetla. To također vrijedi ako su ti nazivi dopunjeni pojašnjavajućim ili opisnim dodacima koji upućuju na biljno podrijetlo predmetnog proizvoda. Međutim, postoji popis iznimaka.

Njemačko društvo TofuTown proizvodi i distribuira vegetarijansku i vegansku hranu. Konkretno, ono promovira i distribuira isključivo biljne proizvode pod nazivima „Soyatoo maslac od tofua”, „biljni sir”, „Veggie-Cheese”, „Cream” i drugim sličnim nazivima. Verband Sozialer Wettbewerb, njemačko udruženje kojemu je zadaća, među ostalim, borba protiv nepoštenog tržišnog natjecanja, smatra da to promoviranje povređuje propis EU o nazivima za mlijeko i mliječne proizvode^[22]. Stoga je protiv TofuTowna podnio tužbu za propuštanje Landgerichtu Trier (Zemaljski sud u Trieru, Njemačka). TofuTown smatra, naprotiv, da njegovo promoviranje nije u suprotnosti s predmetnim propisom. Naime, prema njegovu mišljenju, način na koji potrošač shvaća te nazive posljednjih godina znatno se promijenio. Nadalje, on ne upotrebljava nazive poput „maslac” ili „cream” izolirano, nego uvijek zajedno s pojmovima koji upućuju na biljno podrijetlo predmetnih proizvoda, primjerice „maslac od tofua” ili „rice spray cream”. U tom je kontekstu Zemaljski sud od Europskog suda zatražio tumačenje predmetnog propisa EU.

U presudi Europski sud navodi da u svrhu stavljanja na tržište i promoviranja predmetni propis oznaku „mlijeko” načelno zadržava samo za mlijeko životinjskog podrijetla. Nadalje, osim u slučaju izričito predviđenih iznimaka^[23] taj propis oznake poput „vrhnje”, „chantilly”^[24], „maslac”, „sir” i „jogurt” rezervira isključivo za mliječne proizvode, tj. proizvode nastale od mlijeka. Sud iz toga zaključuje da se gore navedene oznake ne mogu zakonito upotrebljavati za označavanje isključivo biljnog proizvoda, osim ako se on nalazi na popisu koji nabroja iznimke, što nije slučaj ni sa sojom ni s tofuom. Sud precizira da dodavanje pojašnjavajućih ili opisnih dodataka o biljnom podrijetlu predmetnog proizvoda, poput onih koje upotrebljava TofuTown, nema utjecaja na tu zabranu. Sud još dodaje da to tumačenje predmetnog propisa ne povređuje ni načelo proporcionalnosti ni načelo jednakog postupanja. Što se tiče načela proporcionalnosti, Sud navodi, među ostalim, da dodavanje pojašnjavajućih ili opisnih dodataka ne može sa sigurnošću u potpunosti spriječiti opasnost dovođenja potrošača u zabludu. Što se tiče načela jednakog postupanja, Europski sud navodi da se TofuTown ne može pozivati na nejednakost postupanja ističući da proizvođači vegetarijanskih ili veganskih nadomjestaka za meso ili ribu nisu podvrgnuti ograničenjima usporedivima s onima kojima su podvrgnuti proizvođači vegetarijanskih ili veganskih nadomjestaka za mlijeko ili mliječne proizvode. Naime, riječ je o proizvodima koji nisu slični i koji su podvrgnuti različitim pravilima.

[22] Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i stavljanju izvan snage uredbi Vijeća (EEZ) br. 922/72, (EEZ) br. 234/79, (EZ) br. 1037/2001 i (EZ) br. 1234/2007 (SL 2013., L 347, str. 671.).

[23] Primjerice, za proizvod tradicionalnog naziva „crème de riz” u francuskom. Također, među tim je iznimkama i izričito dopuštena, pod određenim pretpostavkama, upotreba u nazivu proizvoda engleskog izraza „cream” zajedno s dodatnim izrazom, među ostalim, radi označavanja jakih alkoholnih pića ili juha. Popis iznimaka nalazi se u Odluci Komisije 2010/791/EU od 20. prosinca 2010. o popisu proizvoda iz drugog podstavka odjeljka III točke 1. Priloga XII. Uredbi Vijeća (EZ) br. 1234/2007 (SL 2010., L 336, str. 55.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 40., str. 287.).

[24] Tj. mućeno ili tućeno vrhnje.